

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ปัญหาการผลิตและการใช้สื่อการสอนของนักศึกษาฝึกสอน มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นการสำรวจปัญหาการผลิตและการใช้สื่อการสอนของนักศึกษาฝึกสอน มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ออกฝึกสอนในภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2538 เพื่อศึกษาพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ สภาพ ปัญหา และความคิดเห็นของนักศึกษาฝึกสอนเกี่ยวกับสื่อการสอน ซึ่งข้อมูลที่ได้สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงเกี่ยวกับการฝึกสอน เทคโนโลยีการศึกษา แนวทางการสอนและให้คำปรึกษาแนะนำของอาจารย์นิเทศก์

5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาในการผลิตและการใช้สื่อการสอนของนักศึกษาฝึกสอน
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาฝึกสอนที่มีต่อการผลิตและการใช้สื่อการสอน
3. เพื่อศึกษาพื้นฐานความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับสื่อการสอนของนักศึกษา

ฝึกสอน ก่อนออกฝึกสอน

5.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

5.2.1 ประชากร เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2538 จำนวน 172 คน

5.2.2 กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เป็นนักศึกษาที่ออกฝึกสอนในภาคต้น ปีการศึกษา 2538 จำนวน 89 คน

5.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

5.3.1 แบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอนได้แก่

ตอนที่ 1 ถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาฝึกสอน เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 ถามเกี่ยวกับความรู้และประสบการณ์ทางด้านสื่อการสอนและเทคโนโลยีการศึกษาของนักศึกษาฝึกสอน เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบและมาตราส่วนประมาณค่า 5 อันดับ

ตอนที่ 3 ถามเกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อการสอนของนักศึกษาฝึกสอน เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 อันดับ และคำถามปลายเปิด

5.3.2 การสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างและใช้คำถามปลายเปิด

5.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ครั้ง โดยผู้วิจัยแจกแบบสอบถามและเก็บคืนด้วยตนเอง

ครั้งที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลก่อนที่นักศึกษาจะออกฝึกสอน โดยให้แบบสอบถามตอนที่ 1 และ 2

ครั้งที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลขณะที่นักศึกษาทำการฝึกสอนเกือบจะเสร็จสิ้น โดยให้แบบสอบถามตอนที่ 3 และสัมภาษณ์

5.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC⁺ Version 3.0 เพื่อหาค่าสถิติดังนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามแบบเลือกตอบ วิเคราะห์การแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ
2. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. ข้อมูลที่ได้จากคำถามปลายเปิดและการสัมภาษณ์ ทำการรวบรวมสรุป

5.6 สรุปผลการวิจัย

5.6.1 สภาพและปัญหาในการผลิตและการใช้สื่อการสอนของนักศึกษาฝึกสอนในระหว่างที่ทำการฝึกสอน

สื่อการสอนที่นักศึกษาฝึกสอนใช้ประกอบการสอนนั้น นักศึกษาฝึกสอนผลิตขึ้นใช้เอง และมีการผลิตสื่อการสอนปานกลาง ปัญหาในการผลิตสื่อการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งได้แก่ ขาดทักษะในการผลิต ขาดวัสดุอุปกรณ์ ขาดสื่อต้นแบบ ไม่มีเวลาผลิตและขาดผู้แนะนำ

นักศึกษาฝึกสอนใช้สื่อการสอนประกอบการสอนในระดับมาก โดยใช้เวลาในการฝึกปฏิบัติ นำเข้าสู่บทเรียน ใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนการสอน และมีการใช้สื่อการสอนประเภทวัสดุมากกว่าประเภทอื่น ที่ใช้มากที่สุดได้แก่ เอกสาร ตำรา แบบเรียน กระดานดำ ของจริง รูปภาพ บัตรคำ และแผนภูมิ สื่อการสอนประเภทเทคนิค วิธีการ ใช้การสาธิต เกมและสถานการณ์จำลองในระดับมาก ส่วนสื่อการสอนประเภทอุปกรณ์ เครื่องมือนั้นใช้น้อยถึงน้อยที่สุดหรือไม่เคยเลย

เกี่ยวกับปัญหาในการใช้สื่อการสอนนั้น มีปัญหาในระดับปานกลางซึ่งได้แก่ ขาดทักษะ ขาดผู้แนะนำ ไม่มีแหล่งให้ยืมสื่อการสอน เวลาและเนื้อหาไม่เอื้ออำนวย ไม่สามารถเลือกใช้ได้ตรงกับความต้องการและสภาพแวดล้อมทางการเรียนไม่เอื้ออำนวย

อาจารย์นิเทศก์ อาจารย์พี่เลี้ยงและอาจารย์ในคณะศึกษาศาสตร์ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อการสอนในระดับปานกลาง กันกว่าจากเอกสาร ตำรา ต่าง ๆ และได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนนักศึกษาระดับมาก

5.6.2 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนักศึกษาฝึกสอนที่มีต่อการผลิตและการใช้สื่อการสอน

1. ความคิดเห็น

นักศึกษาฝึกสอนส่วนใหญ่มองมีความคิดเห็นว่าการสอนช่วยสนับสนุนให้การฝึกสอนประสบความสำเร็จ ส่วนการเลือกใช้สื่อการสอนนั้น นักศึกษาฝึกสอนให้ความสำคัญกับการหาความเข้าใจในเนื้อหามากที่สุด และนักเรียนให้ความสนใจมากเมื่อใช้สื่อการสอน

กิจกรรมการเรียนการสอน

เกี่ยวกับความรู้ทางด้านสื่อการสอนที่ได้รับในระดับปริญญาตรีนี้ยังไม่เพียงพอ เพราะยังไม่สามารถผลิตและใช้สื่อการสอนได้ตรงกับความต้องการ และมีนักศึกษาส่วนน้อย มีความคิดเห็นว่า มีความรู้เพียงพอแล้วแต่ยังขาดทักษะในการผลิตและการใช้สื่อการสอน

ปัญหาในการผลิตสื่อการสอน นอกจากมีปัญหาระเบิดขาดงบประมาณ ขาดวัสดุอุปกรณ์ ขาดทักษะ ขาดสื่อต้นแบบและไม่มีเวลาแล้ว ยังขาดแหล่งที่จะให้ความรู้เพิ่มเติมและขาดกำลังใจในการฝึกสอน

นักศึกษาฝึกสอนส่วนมากไม่มีความชำนาญในการใช้สื่อการสอน ทำให้สอนเกินเวลาที่กำหนด และไม่มีความสามารถในการนำสื่อที่เคยใช้แล้วมาประยุกต์ใช้อีก

2. ข้อเสนอแนะ

คณะศึกษาศาสตร์หรือภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา ควรเปิดโอกาสให้นักศึกษา ฝึกสอนได้ใช้สถานที่และวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการผลิตสื่อการสอนหรือให้ยืม และการ ฝึกปฏิบัติการใช้สื่อการสอนในวันหยุดราชการ

ควรมีการจัดนิทรรศการและการฝึกอบรมทางด้านสื่อการสอนเป็นประจำ โดยเน้น การฝึกทักษะ และร่วมกันผลิตสื่อการสอนเก็บไว้เป็นส่วนกลางซึ่งสามารถยืมไปใช้ในการ ฝึกสอนได้

ควรจัดทำคู่มือการผลิตและการใช้สื่อการสอนแบบง่าย ๆ ราคาถูก ทนทานและมี คุณภาพ รวมทั้งการใช้สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์ เครื่องมือ

ควรเพิ่มเนื้อหาเรื่องการนำสื่อการสอนมาประยุกต์ใช้ในหลาย ๆ รูปแบบ ใน หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต และตัดเนื้อหาบางส่วนที่ไม่สามารถใช้หรือนิยมนำใช้ในการเรียน การสอนปัจจุบัน

และส่วนใหญ่อุปกรณ์การคำนวณจากอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์ที่เลี้ยงในเรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอนประกอบ สื่อการสอนที่ควรผลิตและ ใช้ในเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เทคนิคการสอน เทคนิคการคุมชั้นเรียนและกำลังใจ

5.6.3 สถานภาพ พื้นฐานความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับสื่อการสอนของนักศึกษาฝึกสอน ก่อนออกฝึกสอน

นักศึกษาฝึกสอนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ส่วนใหญ่มีอายุ 21 ปี ทำการฝึกสอนในกลุ่มวิชาทักษะ สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต สร้างเสริมลักษณะนิสัยและการงานพื้นฐานอาชีพ มากเป็นลำดับที่ 1 และมีนักศึกษาจำนวนน้อยที่สุดสอนในกลุ่มวิชาทักษะ สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและสร้างเสริมลักษณะนิสัย นักศึกษาฝึกสอนส่วนใหญ่มีความสามารถพิเศษ ด้านงานฝีมือและงานเย็บปักถักร้อย

นักศึกษาฝึกสอนได้รับความรู้ทางด้านสื่อการสอนจากอาจารย์ในภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา มากเป็นลำดับที่ 1 ลำดับที่ 2 ได้รับจากอาจารย์ประจำวิชาวิธีสอน และ ค้นคว้าจากเอกสาร ตำราต่าง ๆ เป็นลำดับสุดท้าย

ความรู้พื้นฐานทางด้านสื่อการสอนของนักศึกษาฝึกสอน อยู่ในระดับปานกลางถึงดี ส่วนใหญ่เคยมีประสบการณ์การผลิตและการใช้สื่อการสอนประเภทวัสดุ ในระดับปานกลาง ถึงมาก โดยที่นักศึกษาฝึกสอนเคยผลิตบัตรคำมากที่สุด สื่อการสอนประเภทเทคนิค วิธีการ อยู่ในระดับปานกลาง และสื่อการสอนประเภทอุปกรณ์ เครื่องมือ อยู่ในระดับน้อย

ปัญหาในการผลิตสื่อการสอนที่นักศึกษาฝึกสอนประสบมากที่สุดคือ ขาดทักษะในการผลิต รองลงมาได้แก่ ขาดงบประมาณ ขาดวัสดุอุปกรณ์ ขาดผู้ให้คำแนะนำ ไม่มีเวลา และสุดท้ายคือขาดสื่อต้นแบบ

5.7 การอภิปรายผล

5.7.1 สภาพและปัญหาในการผลิตและการใช้สื่อการสอนของนักศึกษาฝึกสอนในระหว่างฝึกสอน

1. นักศึกษาฝึกสอนมีโอกาสผลิตสื่อการสอนในระดับปานกลาง และมีโอกาสผลิต และจัดหาสื่อการสอนร่วมกันระหว่าง เพื่อนนักศึกษาที่ฝึกสอนในโรงเรียนเดียวกัน ในระดับปานกลาง เนื่องจากขาดงบประมาณจึงไม่สามารถผลิตสื่อการสอนได้ตามความต้องการ อีกทั้งนักศึกษาที่สอนในระดับชั้นเดียวกัน จะสอนเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ไปพร้อมกัน แต่ละคนก็มุ่งที่จะผลิตสื่อการสอนเพื่อเข้าส่วนที่ตนรับผิดชอบ จึงไม่มีโอกาสที่จะผลิตและจัดหา

สื่อการสอนร่วมกัน

2. สื่อการสอนที่ใช้นักศึกษาฝึกสอนผลิตขึ้นเองมากที่สุด และเป็นสื่อการสอนประเภทวัสดุ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นารี คำเพ็ญ (2517) ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการใช้สื่อการสอนของนิสิตฝึกสอนสังคมศึกษาของนักศึกษาวิทยาลัยครู สิริพร วีระโชติ (2520) ศึกษาปัญหาเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ของนิสิตฝึกสอนคณะครุศาสตร์ สอนทองวิเศษ (2522) ศึกษาปัญหาการใช้สื่อการสอนของนักศึกษาฝึกสอนวิทยาลัยครู สกลนคร นันทิพย์ ไชยสวัสดิ์ (2523) ศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนในการฝึกสอนของนักศึกษาวิทยาลัยครูสวนสุนันทา บุญยง บุญยะโวโรจน์ (2525) ทำการวิจัยปัญหา การใช้สื่อการสอนของนักศึกษาฝึกสอน วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม และนิวัช รัชตพงษ์พันธุ์ (2531) วิจัยการศึกษาปัญหาการเลือก การผลิต การใช้ และการบริการสื่อการสอนของนักศึกษาฝึกสอน สหวิทยาลัยศรีอยุธยา ปีการศึกษา 2530 เพราะผลิตได้ง่าย วัสดุที่ใช้ในการผลิตหาง่าย ราคาถูก ใช้งานได้ผลดี และนักศึกษาฝึกสอนส่วนใหญ่ฝึกสอนในระดับประถมศึกษา ซึ่งเนื้อหาวิชาเอื้อต่อการผลิตสื่อการสอนประเภทวัสดุ

3. ปัญหาการผลิตสื่อการสอนที่นักศึกษาฝึกสอนประสบมากคือ ไม่มีเวลาผลิตและขาดงบประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นันทิพย์ ไชยสวัสดิ์ (2523) เนื่องจากวัสดุที่ใช้ในการผลิตซึ่งทางโรงเรียนจัดหาให้ นั้น ไม่เพียงพอและไม่ตรงกับความต้องการ และเพื่อให้ได้สื่อการสอนตามต้องการนักศึกษาจึงต้องจ่ายเงินส่วนตัว

4. นักศึกษาฝึกสอนมีการใช้สื่อการสอนในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จินตนา กิจระการ (2536) ศึกษาสภาพและการปฏิบัติการเทคโนโลยีการเรียนการสอนของนิสิตฝึกสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม ปีการศึกษา 2535 สื่อการสอนประเภทวัสดุที่นักศึกษาฝึกสอนใช้เป็นส่วนมากได้แก่ บัตรคำ แผนภูมิ รูปภาพ และของจริง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นันทิพย์ ไชยสวัสดิ์ (2523) บุญยง บุญยะโวโรจน์ (2525) และนิวัช รัชตพงษ์พันธุ์ (2531) เพราะสื่อการสอนเหล่านี้หาง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อน

5. สื่อการสอนประเภทเทคนิค วิธีการ มีการใช้การสาธิต เกมและสถานการณ์จำลองในระดับมาก เนื่องจากผู้เรียนสามารถเข้าใจได้ง่ายและให้ความสนุกสนาน

6. สำหรับประเภทอุปกรณ์ เครื่องมือนั้น มีการใช้ในระดับน้อย สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ น้ำทิพย์ ไชยสวัสดิ์ (2523) บุญยง บุญยะไวโรจน์ (2525) นิวัช โชคพงษ์พันธุ์ (2531) และจินตนา กิจระการ (2536) เพราะนักศึกษาฝึกสอนขาดความเชื่อมั่นในการใช้ กลัวความผิดพลาด อุปกรณ์ไม่เพียงพอและสภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวย แตกต่างจากผลงานวิจัยของ Koontz (1992) ซึ่งใช้ The University of Toledo เป็นสถานที่ทำการวิจัย พบว่านักศึกษาฝึกสอนส่วนใหญ่ใช้สื่อการสอนประเภท อุปกรณ์ เครื่องมือประกอบการเรียนการสอน ได้แก่ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ วิทยุโทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (Personal Computer) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสภาพของกลุ่มตัวอย่างและระบบการศึกษาแตกต่างจากประเทศไทย

7. เกี่ยวกับการใช้สื่อการสอน นักศึกษาฝึกสอนส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่อง ขาดทักษะในการใช้ เวลาและเนื้อหาไม่เอื้ออำนวย ไม่สามารถเลือกใช้ได้ตรงกับความต้องการ สภาพแวดล้อมทางการเรียนไม่เอื้ออำนวย ไม่มีแหล่งให้ยืมสื่อการสอน และขาดผู้แนะนำในระดับปานกลาง เนื่องจากมีความรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนไม่เพียงพอ ขาดความเชื่อมั่นในการใช้และกลัวความผิดพลาด

8. นักศึกษาฝึกสอนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ความเข้าใจในเนื้อหามีความสำคัญมากที่สุดต่อการเลือกใช้สื่อการสอน และสื่อการสอนมีส่วนมากในการสนับสนุนให้การฝึกสอนสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศิริพร วีระโชติ (2520)

9. ขณะฝึกสอนนักศึกษาฝึกสอนได้รับความรู้เกี่ยวกับสื่อการสอนเพิ่มเติม จากการค้นคว้าเอกสาร ตำราต่าง ๆ และเพื่อนนักศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งแตกต่างจากผลงานวิจัยของ น้ำทิพย์ ไชยสวัสดิ์ (2523) ที่นักศึกษาฝึกสอนค้นคว้าจากเอกสาร ตำราต่าง ๆ น้อย แต่จะได้จาก อาจารย์นิเทศก์และอาจารย์พี่เลี้ยงเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งอาจเนื่องมาจากความแตกต่างในเรื่องของความพร้อมของเอกสาร ตำราที่จัดให้บริการแก่นักศึกษาฝึกสอน และความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาฝึกสอนกับอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์พี่เลี้ยง

10. นักศึกษาฝึกสอนที่สอนในระดับประถมศึกษา มีการผลิตและการใช้สื่อการสอนมากกว่านักศึกษาฝึกสอนที่สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นิวัช โชคพงษ์พันธุ์ (2531) เพราะเนื้อหาในระดับประถมศึกษาเอื้ออำนวยต่อการผลิตและการใช้สื่อการสอนมากกว่าเนื้อหาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

5.7.2 ความคิดเห็นของนักศึกษาฝึกสอนที่มีต่อการผลิตและการใช้สื่อการสอน

1. นักศึกษาฝึกสอนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่สื่อการสอนช่วยสนับสนุนให้การฝึกสอนประสบความสำเร็จ เนื่องมาจากนักเรียนให้ความสนใจมากเมื่อใช้สื่อการสอนประกอบกิจกรรมการเรียนการสอน

2. นักศึกษาฝึกสอนส่วนมากมีความคิดเห็นว่ามีความรู้เกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อการสอนยังไม่เพียงพอ ยังไม่สามารถผลิตและใช้สื่อการสอนได้ตรงกับความต้องการทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักศึกษาฝึกสอนฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาต่าง ๆ น้อยเกินไป

3. นักศึกษาฝึกสอนให้ความคิดเห็นว่าในการผลิตและการใช้สื่อการสอนนั้น นอกจากจะมีปัญหาเรื่องขาดงบประมาณ ขาดวัสดุอุปกรณ์ ขาดทักษะ ขาดสื่อต้นแบบและไม่มีเวลาแล้ว ยังขาดแหล่งที่จะหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อการสอนซึ่งอาจเกิดจากความไม่พร้อมในด้านเอกสาร ตำราต่าง ๆ รวมถึงผู้เชี่ยวชาญทางด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอนที่จะให้คำปรึกษาและคำแนะนำ

4. นักศึกษาฝึกสอนโดยส่วนใหญ่ไม่มีความชำนาญในการใช้สื่อการสอน เพราะขาดการฝึกทักษะ ซึ่งอาจเป็นผลต่อเนื่องมาจากความไม่พร้อมทางด้านวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ และขาดผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอนที่คอยให้คำปรึกษาและคำแนะนำ

5.7.3 สถานภาพ ความรู้และประสบการณ์ทางด้านสื่อการสอนของนักศึกษาฝึกสอนก่อนออกฝึกสอน

1. นักศึกษาฝึกสอนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง โดยที่เป็นเพศหญิงร้อยละ 79.8 และเป็นเพศชายร้อยละ 20.2 ส่วนใหญ่มีอายุ 21 ปี ส่วนใหญ่ทำการฝึกสอนในกลุ่มวิชาทักษะสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต สร้างเสริมลักษณะนิสัย และการทำงานพื้นฐานอาชีพ ทั้งนี้เนื่องจากนักศึกษาสาขาการประถมศึกษาจะทำการฝึกสอนในภาคต้นของแต่ละปีการศึกษา และส่วนใหญมีความสามารถพิเศษทางด้านงานฝีมือ งานเย็บปักถักร้อย อาจเนื่องมาจากนักศึกษาฝึกสอนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง

2. นักศึกษาฝึกสอนส่วนใหญ่ได้รับความรู้ทางด้านสื่อการสอนจากอาจารย์ในภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา สอดคล้องกับนิวัช รัชพงษ์พันธุ์ (2531) ที่ทำการวิจัย เรื่องการศึกษาปัญหาการเลือก การผลิต การใช้และการบริการสื่อการสอนของนักศึกษาฝึกสอน สหวิทยาลัยศรีอยุธยา ปีการศึกษา 2530 และมีพื้นฐานความรู้ในระดับดีพอใช้ เนื่องจากในหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้กำหนดให้วิชาสื่อการสอน (212 300) เป็นวิชาบังคับและนักศึกษาฝึกสอนต้องผ่านวิชานี้ก่อนออกฝึกสอน นอกจากนี้ วิชาวิธีสอนต่าง ๆ ยังบรรจุเรื่องเกี่ยวกับสื่อการสอนไว้อีกด้วย

3. สำหรับประสบการณ์ในการผลิตสื่อการสอนนั้น อยู่ในระดับปานกลาง โดยที่มีประสบการณ์ในการผลิตบัตรคำมากเป็นลำดับที่ 1 รองลงมาได้แก่ รูปภาพ ภาพการ์ตูน สมุดภาพ แผนภูมิ เพราะผลิตได้ง่าย ราคาถูก และง่ายต่อการใช้

4. ปัญหาในการผลิตที่นักศึกษาฝึกสอนเคยประสบมากเป็นลำดับที่ 1 คือขาดทักษะในการผลิต ทั้งนี้เพราะขาดการฝึกปฏิบัติ ขาดสื่อต้นแบบและคำแนะนำจากผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์

5. นักศึกษาฝึกสอนมีประสบการณ์ในการใช้สื่อการสอนในระดับปานกลาง โดยในสื่อการสอนประเภทวัสดุ นักศึกษาฝึกสอนเคยใช้บัตรคำ รูปภาพ ภาพการ์ตูน และเอกสาร ตำรา แบบเรียนในระดับมาก เนื่องจากเป็นสื่อการสอนที่ผลิตและใช้ง่าย ไม่ยุ่งยาก ซับซ้อนและดึงดูดความสนใจได้ดี สื่อการสอนประเภทเทคนิค วิธีการ ใช้เกมและสถานการณ์จำลองในระดับมาก เพราะให้ความสนุกสนาน เข้าใจความสนใจและผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม ส่วนสื่อการสอนประเภทอุปกรณ์ เครื่องมือนั้น นักศึกษาฝึกสอนมีประสบการณ์ในการใช้น้อย เนื่องจากมีความรู้เรื่องการใช้น้อย กลัวความผิดพลาด อุปกรณ์มีไม่เพียงพอและราคาแพง

5.8 ข้อเสนอแนะ

5.8.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย

1. คณะศึกษาศาสตร์หรือภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา ควรจัดตั้งศูนย์สื่อการสอนหรือเทคโนโลยีการศึกษา เพื่อรวบรวมสื่อการสอน ให้ความรู้และให้บริการสื่อการสอน

2. คณะศึกษาศาสตร์หรือภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา ควรจัดนิทรรศการการฝึกอบรมเกี่ยวกับสื่อการสอนและเทคโนโลยีการศึกษาเป็นประจำเพื่อให้นักศึกษาได้มีความพร้อมที่จะเป็นครูในอนาคต รวมไปถึงการจัดทำคู่มือการผลิตและการใช้สื่อการสอน บริการแก่ผู้ที่สนใจ

3. ควรปรับปรุงเนื้อหาในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการฝึกสอนและสื่อการสอน ให้ความเหมาะสมกับสภาพการศึกษาและเทคโนโลยีในปัจจุบัน และเพิ่มชั่วโมงการฝึกปฏิบัติ

4. ก่อนออกฝึกสอนควรจัดให้นักศึกษาได้ผลิตสื่อการสอนร่วมกัน แล้วเก็บไว้เป็นส่วนกลางที่นักศึกษาฝึกสอนสามารถยืมไปใช้ได้ เป็นการแบ่งเบาภาระในขณะฝึกสอนและสร้างความสามัคคีในหมู่นักศึกษา

5. จัดให้มีผู้เชี่ยวชาญทางด้านสื่อการสอน คอยดูแล ช่วยเหลือ ให้ความปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อการสอน แก่นักศึกษาฝึกสอน

5.8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องในการฝึกสอน

1. คณะศึกษาศาสตร์และโรงเรียนฝึกสอนควรแจ้งให้นักศึกษาฝึกสอนได้ทราบเนื้อหาที่จะได้สอนล่วงหน้า กล่าวคือควรจะทราบในขณะที่ยังเรียนชั้นปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 เป็นอย่างช้า เพื่อที่จะได้ศึกษาเนื้อหา ผลิตสื่อการสอนและวางแผนการเข้าในช่วงปิดเทอม

2. อาจารย์นิเทศก์และอาจารย์พี่เลี้ยงควรให้ความปรึกษา แนะนำเทคนิคต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอนเนื้อหาวิชาต่าง ๆ และให้กำลังใจในการฝึกสอน

3. จัดสถานที่และอุปกรณ์ที่จำเป็นในการผลิตสื่อการสอนและ เปิดให้นักศึกษาฝึกสอนได้ใช้บริการ

4. จัดกิจกรรมเพื่อหารายได้สำหรับใช้เป็นเงินทุนให้นักศึกษาฝึกสอนใช้ในการผลิตสื่อการสอน

5. โรงเรียนฝึกสอนควรแจ้งให้นักศึกษาทราบถึงวัตถุประสงค์และการบริการที่นักศึกษาฝึกสอนสามารถใช้ได้ รวมทั้งรายละเอียดเกี่ยวกับระเบียบการในการขอใช้บริการ ตลอดจนสอบถามความต้องการในด้านต่าง ๆ

5.8.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายประชากรให้กว้างขึ้น เช่น อาจารย์นิเทศก์ อาจารย์พี่เลี้ยง ผู้บริหารของโรงเรียนฝึกสอน เป็นต้น เพื่อให้ผลการวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. เพิ่มระยะเวลาในการเก็บข้อมูล ให้ได้กลุ่มตัวอย่างในทุกสาขาวิชาและควรสังเกตการสอนของนักศึกษาฝึกสอนประกอบด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3. ศึกษาปัญหาการผลิตและการใช้สื่อการสอน โดยแยกเป็นรายวิชา เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาที่เกี่ยวข้อง

4. ควรทำการวิจัยรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการจัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีการศึกษาหรือศูนย์สื่อการสอน ของคณะศึกษาศาสตร์